

Infiltration i Tävelsås Tofta

Arkeologisk schaktningsövervakning 2023

Tävelsås Tofta (L1953:3941, L1953:3330 & L1953:3331), Tävelsås Tofta 3:3,
Tävelsås socken, Växjö kommun, Kronobergs län, Småland

Tove Wahlberg Traneskog

Arkeologisk rapport 2023:25

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
= en del av Kalmar läns museum

Infiltration i Tävelsås Tofta

Arkeologisk schaktningsövervakning 2023

Tävelsås Tofta (L1953:3941, L1953:3330 & L1953:3331), Tävelsås Tofta 3:3,
Tävelsås socken, Växjö kommun, Kronobergs län, Småland

Författare
Copyright
Redaktion
Kartor

Tove Wahlberg Traneskog
Kalmar läns museum 2023
Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Publicerade i enlighet med tillstånd
507-98-2848 från Lantmäteriverket
Kalmar läns museum
1400-352X

Förlag
ISSN

Abstract

Keywords: Värend, stone setting

During one day in June 2023 Museiarkeologi syd-ost conducted an archaeological watching brief during the digging for new drainage within the property Tävelsås Tofta 3:3, Växjö municipality, Kronoberg county.

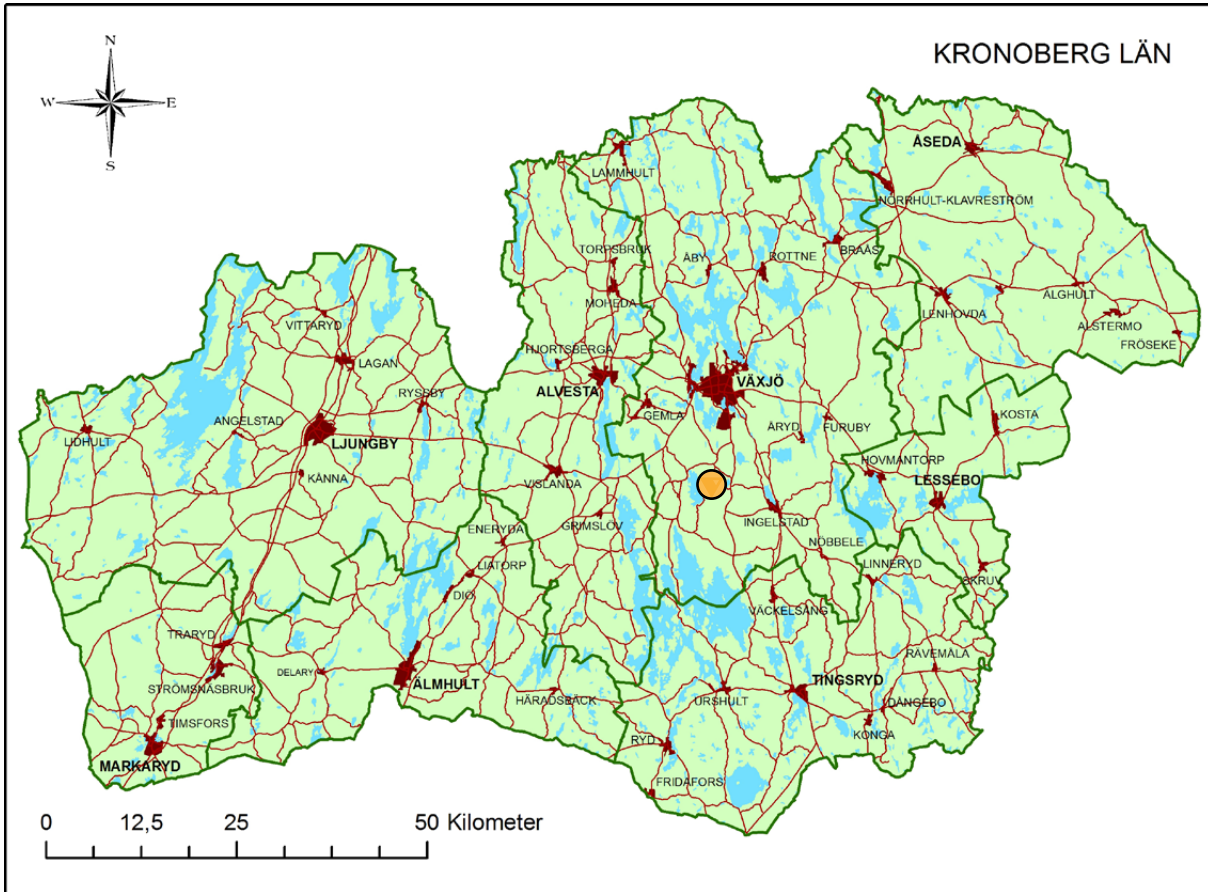
The place of the digging was situated close to two stone setting as well as a previously removed

grave. The area around Tofta is rich in ancient remains and is centrally located in the region Värend in central South Småland.

No archaeological remains were found during the excavation.

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Topografi och fornlämningsmiljö	9
Syfte och frågeställningar	12
Metod och genomförande	13
Resultat	14
Tolkning och åtgärdsförslag	16
Referenser	17
Tekniska och administrativa uppgifter	18
Bilagor	19

Karta över Kronobergs län med platsen markerad.

Sammanfattning

Museiarkeologi sydost har på uppdrag av Länsstyrelsen i Kronobergs län utfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten Tävelsås Tofta 3:3, Växjö kommun, Kronobergs län. Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var att förhindra att fornlämning skadas och att man med ett vetenskapligt arbetsätt skulle dokumentera eventuella lämningar som framkom under arbetet.

I anslutning till den aktuella ytan finns två stensättningar, L1953:3941 och L1953:3330, samt platsen för den sedan tidigare borttagna stensättningen L1953:3331. Trakten kring Tofta är fornlämningsrik och ligger centralt i Varend. Drygt 200 m sydväst om det aktuella området återfinns gravfält L1953:4564 som består av drygt 30 fornlämningar varav 27 stensättningar.

Inga arkeologiska lämningar påträffades vid schaktningsarbetet.

Inledning

Museiarkeologi sydost/Kalmar läns museum har genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom fastigheten Tävelsås Tofta 3:3, Växjö kommun. Den berörda ytan angränsade till stensättningarna L1953:3941 och L1953:3330, samt den numera borttagna stensättningen L1953:3331.

Undersökningsområdet var beläget i åkermark i byn Tofta söder om Växjö, invid Vederlövs sjöns östra strand, se figur 1.

Schaktningsövervakningen genomfördes 26 juni 2023 efter beslut från Länsstyrelsen i Kronobergs län och bekostades av fastighetsägaren. Undersökningen berörde ett knappt 40 m² stort område.

Figur 1. Undersökningsområdet i Tävelsås Tofta, söder om Växjö.

Topografi och fornlämningsmiljö

Tofta ligger vid Vederlövssjöns östra strand och var tidigare en egen socken, 1785 slogs socknen samman med Tävelsås. Vid sammanslagningen revs den träkyrka som funnits i Tofta (Larsson 1979). Kyrkogrunden (L1953:3506) och ödekyrkogården (L1953:3040) finns kvar och ligger drygt 300 m nordost om det aktuella undersökningsområdet. Kyrkan var centralt belägen i socknen, mellan Tofta by och Osaby vilka båda varit bebyggda sedan åtminstone 1000-talet (Liepe 1985). Äldsta belägg för Tofta by är dock från 1388 (Larsson 1979).

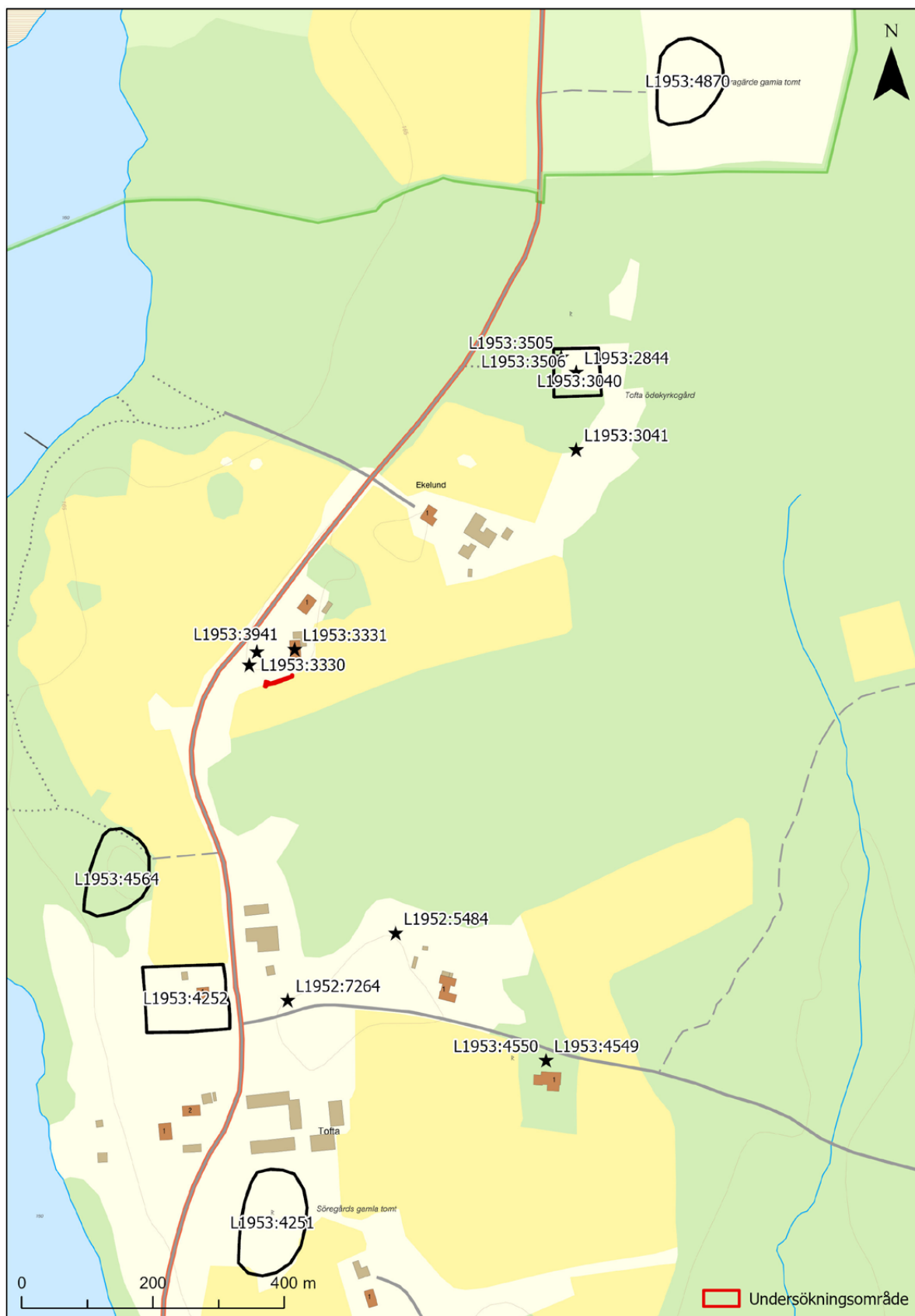
Trakten kring Tofta är fornlämningsrik och ligger centralt i Varend. Närmst undersökningsområdet ligger stensättningarna L1953:3330 och L1953:3941, se figur 2 nedan. Den sydligaste stensättningen, L1953:3330, är rund och 10 m i diameter samt 0,8 m hög. Stenmaterialet består av stenar i storleken 0,2–0,5 m. L1953:3941 ligger strax norr om och består av en rund stensättning, 8 m i diameter samt 0,7 m hög, stenmaterialet är i storlek 0,2–0,4 m. Tidigare fanns ytterligare en stensättning i området, L1953:3331, vilken togs bort i samband med att huset byggdes. Enligt uppgift i KMR var Smålands museum på plats när stensättningen togs bort men då det inte gått att återfinna någon rapport eller dokumentation i Smålands museums arkiv är resultatet oklart. I KMR uppges L1953:3331 bestått av en rund stensättning, 7–8 m i diameter samt 0,4 m hög.

Drygt 200 m sydväst om det aktuella området återfinns ett gravfält (L1953:4564) som består av drygt 30 fornlämningar varav 27 stensättningar. Gravfältet angränsar i väster till ett område med odlingsrösen och några av gravarna tycks till viss del bestå av odlingssten (KMR). I Tofta finns även flera lämningar i form av gårdstomter, bland annat L1953:4251 kallad Söregård, se figur 2.

Tofta by bestod tidigt av frälsegårdar, och även i övriga socknen har många frälsegårdar förekommit (Larsson 1979). På andra sidan sjön ligger Vederlöf som har hört till stormannasläakter under medeltiden och platsen har haft särskild status i och med att innehavaren av sätesgården Vederlöf i flera generationer även var häradshövding i Kinnevalds härad (Hansson 2001:137). Det är inte orimligt att tänka sig Tofta som en tidig stormannamiljö med gårdskyrka och gravfält.

Få arkeologiska insatser har gjorts i Tävelsås socken men i närheten av Tävelsås kyrka utfördes 2006 en undersökning inom fastigheten Stjärnvik 15:1. Flera boplatslämningar påträffades vid undersökningen, bland annat stolphål efter ett långhus. Merparten av boplatslämningarna kunde dateras till bronsålder (Nylén 2007).

Den aktuella undersökningsytan är belägen drygt 170 m ö h, i åkerkanten strax söder om en villatomt, se figur 3.

Figur 2. Undersökningsområdet samt närliggande fornlämningar.

Figur 3. Undersökningsområdet beläget söder om en villatomt. Fotograferat mot väst.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var att förhindra att fornlämning skadas och att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera eventuella lämningar som framkom under arbetet.

Metod och genomförande

Den arkeologiska undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning inför anläggandet av infiltrationsbädd. Inom den berörda ytan togs matjorden bort skiktvis med grävmaskin. Dokumentation skedde genom inmätning,

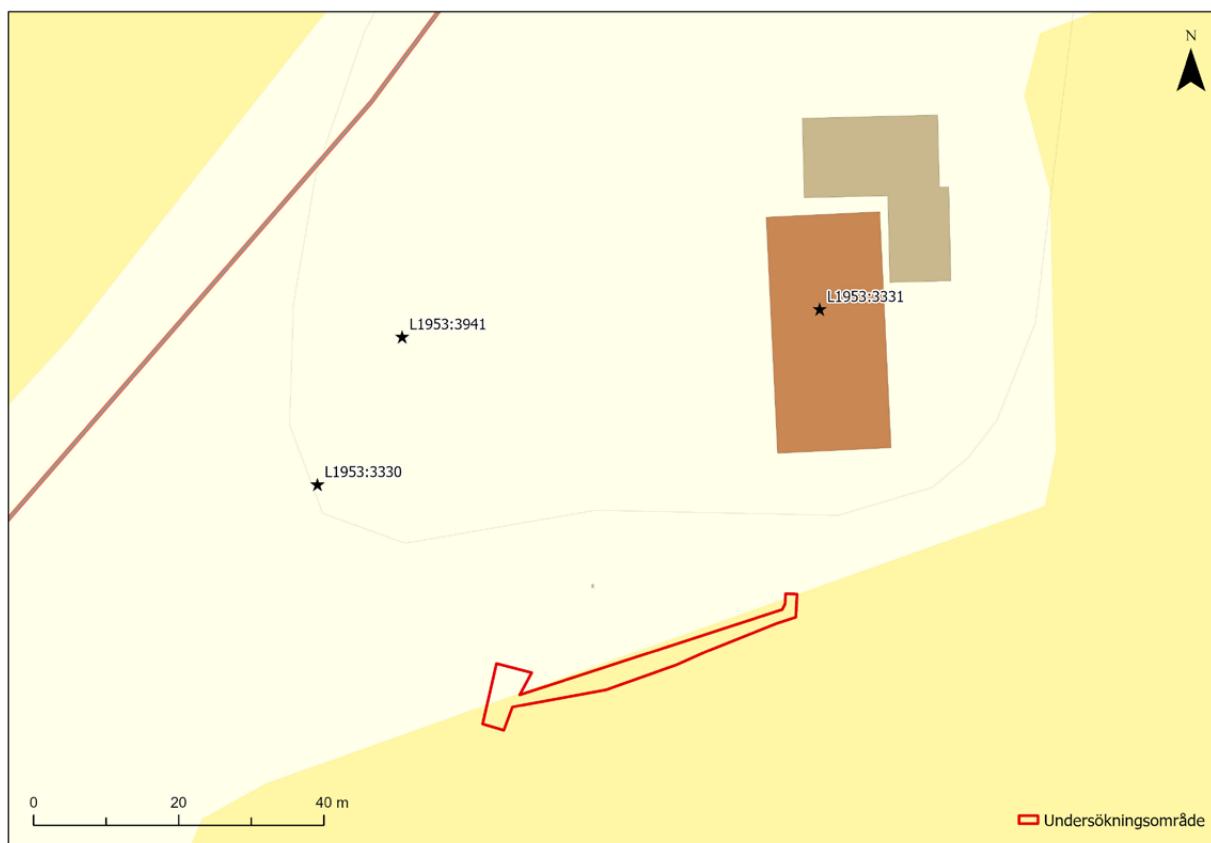
beskrivning i surfplatta i dokumentationssystemet IDA och fotografering. Inmätning skedde med en RTK-GPS där schakt mättes in i koordinatsystemet Sweref99 TM.

Resultat

Sammanlagt schaktades en area på drygt 40 m² vid den arkeologiska schaktningsövervakningen, se figur 4. Schaktdjupet var 0,6 m och marken bestod av ett 0,2 m tjockt matjordslager vilket följdes av en sandig silt, se figur 5.

Vid tiden för schaktningen var marken i området mycket torr.

Inga arkeologiska lämningar påträffades vid schaktningsarbetet.

Figur 4. Den schaktade ytan strax söder omstensättningarna L1953:3941 och L1953:3330.

Figur 5. Schaktet bestod av matjord och vid schaktningstillfället en mycket torr silt.

Tolkning och åtgärdsförslag

Vid den arkeologiska schaktningsövervakningen påträffades inga arkeologiska lämningar vilket kan tyda på att aktiviteter kopplade till de närliggande stensättningarna skett på annan plats än den nu aktuella.

Då allt schaktarbete är utfört föreslås inga vidare arkeologiska insatser på platsen.

Referenser

Hansson. M. 2001. *Huvudgårdar och herravälden: en studie av småländsk medeltid*. Diss. Lund: Univ.

Larsson. L-O. 1979. *Småländsk bebyggelsehistoria. 1 Från vikingatid till Vasatid, 1:1 Kinnevalds härad*. Växjö: Högskolan i Växjö

Liepe. A. 1985. *Medeltida lantkyrkobygge i Varend. Ett försök till relationsanalys kyrka – bygd*. Kronobergsboken 1984–85.

Nylén. A. 2007. *Särskild arkeologisk undersökning Stjärnvik 15:1, RAÄ 315, Tävelsås socken, Växjö kommun*. Smålands museum rapport 2007:8

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-6217-2022
Kalmar läns museums dnr:	33-81-2023
Projektnummer KLM:	A2328
Landskap:	Småland
Kommun:	Växjö
Socken:	Tävelsås
Fastighet:	Tävelsås Tofta 3:3
Fornlämningsnr:	L1953:3941, L1953:3330 & L1953:3331
X koordinat:	56.45 38.205
Y koordinat:	14.46 10.849
Latitud:	56.760613
Longitud:	14.76968
M ö h:	172
Fältarbetstid:	26 juni 2023
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Tove Wahlberg Traneskog
Foto, Du-nummer:	426:1–4
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder.	20
Bilaga 2. Schakttabell.	21

Bilaga 1. Fotolista digitala bilder

Fotolista digitala bilder

Landskap: Småland

Socken: Tävelsås

Fastighet: Tävelsås Tofta 3:3

2023

DU 436

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Schakt längs tomtgräns	V	2023-06-26
2	Schakt längs tomtgräns	Ö	
3	Bredare schakt vid tidigare provgrop, SV om tomtgräns	SV	
4	Intilliggande gravar sett från schakt	SÖ	

436_1.JPG

436_2.JPG

436_3.JPG

436_4.JPG

Bilaga 2. Schakttabell

Id	Djup (m)	Fyllningstyp	Fyllningsfärg	Beskrivning
1	0,6	Silt	Ljusbrun	Varierande schaktdjup, i öst 0,6 m och i väst drygt 0,3 m. Under det drygt 0,2 m tjocka matjordslager följde en sandig silt.

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

